

NOTA | 21-04-2020

Draaiboek versie 25.04.2020: Naar wendbare scholen, kaderprincipes post-corona: *anderhalve meter, zo gaat het beter*

Beste directie

Er komt heel wat op ons af vandaag. Adviezen, beslissingen, regels, preventie, hygiëne, bescherming, pedagogische aanpak, evaluatie, zomervakantie,... Er staat ons een lange marathon te wachten met een eerste sprint tot juli en een tweede hopelijk rustiger vervolg bij de opstart van volgend schooljaar. De komende 10 weken worden dan ook pittig, maar laten we er **samen** voor gaan. Voor onze leerlingen. Door het beleid en alle leidinggevendenden binnen onze organisatie, maar vooral door de vele leerkrachten in de scholen, wordt niet zomaar "hard" gewerkt maar "hart". Wij zijn bijzonder **trots op jullie engagement**. Aan jullie, directies, wensen we om het geheel te blijven overzien, om in jullie sterkte te staan, om goed te communiceren en te coördineren, om het hoofd koel te houden als het nodig is, om goed te luisteren naar de noden en te zoeken naar de beste antwoorden, om met **spirit** jullie scholen te leiden in deze uitdagende periode. Deze rollercoaster zal best wat energie vragen. Laten we samen de sprint tot juli trekken om daarna dit heftige schooljaar af te ronden en uit te rusten, een aantal zaken op een rijtje te zetten en te evalueren en klaar te zijn om in september nieuwe uitdagingen aan te gaan. Want ook volgend schooljaar zullen we ons **wendbaar** moeten tonen in een crisis die nog een hele tijd zal aanslepen.

In deze nota proberen we een kader te scheppen voor de komende maanden. De Nationale Veiligheidsraad, Vlaams minister Ben Weyts, netwerkorganisatie KathOndVla en andere expertengroepen werken momenteel draaiboeken/checklist (met verplichte maatregelen en aanbevelingen) uit ter voorbereiding van de opstart van scholen en de exitstrategie i.v.m. coronamaatregelen. Allen geven aan dat het aan "de school" is om keuzes te maken (lees: juridisch verantwoordelijke is het schoolbestuur) en de school herop te starten in veilige omstandigheden. Hoe ver moeten we hierin gaan? Hoe de school reorganiseren in een periode met veel onduidelijkheid? Er is immers niet één organisatie, aanpak, veiligheid,... Hieronder bereiden we proactief al één en ander voor om een nieuwe aanpak te kunnen doen werken. Dit tekent het kader uit hoe we dit binnen onze organisatie doen en is dus bindend. Jullie kunnen dit verder vertalen naar eigen context. De pedagogische begeleiding kan jullie daarbij helpen. We zullen dit regelmatig aanvullen met informatie uit de draaiboeken en aanbevelingen voor die topics waar gevraagd wordt om keuzes te maken.

Een aantal voorschriften zijn het resultaat van **participatief** overleg met directies, pedagogische begeleiders en bestuurders. Gezien deze uitzonderlijke situatie is het **lokale overleg** op school allicht onvoldoende door jullie kunnen gebeuren. Ook de lokale preventieadviseurs spelen een grote rol bij de **risicoanalyse**. Toch willen wij benadrukken dat we hiermee pro en contra-argumenten voldoende hebben afgewogen om een "wijs oordeel" te vellen en daarmee **houvast** te geven bij het lokale overleg en de organisatie van onze scholen. Voor enkelen zal het teveel of te vergaand zijn, voor anderen niet ver genoeg. We rekenen erop dat onze directies in het lokale overleg tot een akkoord kunnen komen over deze nota.

Collega's, succes bij het uitwerken van jullie alternatieve les- en werkroosters. We zijn ons allen bewust van de uitdaging! Hoe de wind waait, daar hebben we geen invloed op, hoe we de zeilen zetten, dat bepalen we zelf.

1. Vooraf ter situering en relativering.

- Dit gaat over **gedragen** principes vanuit schoolbestuur en pedagogische begeleiding Broeders van Liefde. Dit kan gebruikt worden voor een schooleigen vertaling. De pedagogische begeleiding helpt je graag.
- Geldig voor **basis én secundair** onderwijs: elke directeur past deze principes toe op **eigen context**.
- Uitzonderlijke omstandigheden vragen **flexibiliteit** en **solidariteit**; maar ook met de nodige **relativiteit** der dingen (is examen een meerwaarde?).
- In tijden van **levenslang leren** is de "**leerachterstand**" (van de laatste 2 maanden) bij leerlingen **relatief** (op een schoolloopbaan en in een mensenleven); wel zijn de **verschillen tussen leerlingen** toegenomen waardoor we meer dan ooit zullen moeten **differentiëren**.
- Welbevinden en het organiseren van relaties en verbinding zijn belangrijk bij de heropstart (cf. kernopdrachten uit opvoedingsproject). Het lijkt een beetje op een nieuw begin.
- Niet meer "out of the box-denken", maar "new boxes" ontwerpen. Hoe ziet ons onderwijs eruit?
- Gemaakte afspraken uit onze eerdere corona-updates blijven geldig.
- Voor vele situaties is er *geen* voorbedacht plan: zet dus in op **bewustwording**, zoek een **prototype** van aanpak en stuur regelmatig bij. Al doende denken en al denkend doen (**doenken**).
- Vast (veiligheids-)principe: we houden **sociale afstand, maar geen emotionele afstand**. Mentaal welzijn is belangrijk. Zo gaat het goed, zo gaat het beter, alweer anderhalve meter.
- De **4 kernopdrachten** (kwalificeren, talentontwikkeling, leervermogen en welbevinden) uit het opvoedingsproject blijven ons evenwichtig uitgangspunt (samen op te nemen, niet verknippen).
- Vooraf aan de opstart wordt een **risicoanalyse** (samen met preventieadviseur) uitgevoerd voor een maximale veiligheid van leerlingen en personeelsleden. Wanneer directie – in belang van de veiligheid – beslissingen moet nemen die ingaan tegen de aanbevelingen van de overheid, wordt afgestemd met het schoolbestuur.

2. Situatie Pré-teaching (en voor leerlingen die niet op school zijn)

- De **resterende onderwijstijd moet optimaal benut worden**. (cf. update nr. 6) De rol van leerkracht verschuift: hoe goesting om te leren organiseren? Een pedagogisch-didactische uitdaging!
- Vertrek vanuit de **KERNOPDRACHT**: Wat hebben de leerlingen nodig? Focussen op de **essentiële leerinhouden die via afstandsonderwijs te realiseren zijn, afgestemd op de context en de leerling** (cfr. ZILL)! Concreet zullen er keuzes moeten gemaakt worden in de leerinhoud, vakken en tijd. Over welke nieuwe leerstof (zie vorige update 6): leerstof die essentieel is voor de basisvorming (van leerjaar/graad/richting). Voor **praktijk- en bepaalde labovakken**, alsook voor sommige **GIP-opdrachten** in bso/tso is pre-teaching niet eenvoudig realiseerbaar. Spoor je leraren aan daar creatief in te zijn, want veel leerlingen halen net hun motivatie uit deze vakken. Hoe dan ook zal voor die vakken, zodra de scholen weer open gaan, een inhaalbeweging moeten worden gemaakt. Maar niet alles is evident leerstof. Er zijn ook andere ontwikkelvelden die van belang zijn om de zin in leren en leven te behouden.
- De kernopdracht uit het opvoedingsproject beklemtoont naast die essentiële leerinhoud ook de leer- en talentontwikkeling, het maximaliseren van het leervermogen en het welbevinden.
- De scholen nemen **de regie van het leren van leerlingen** in handen en **leerkrachten werken samen haalbare werkroosters** uit. Tips en adviezen over afstandslernen (zie update 5 en 6).
- **Maximaal de helft van de normale tijd** kan in beslag nemen omdat dit toch een zwaardere belasting met zich meebrengt. Hou rekening met een werktijd van **ca 4u per dag**, zeker voor leerlingen in de basisschool.
- Indien er via videoconferencing (o.a. Smartschool Live) wordt lesgegeven, maak schoolbrede afspraken (bv. beschikbaarheid, communicatie, etiquette,...) en hou best de **instructietijd zo kort mogelijk** (bv. 15 à 20 minuten). Zorg ervoor dat via videoconferencing die instructiemomenten ook meerdere keren per dag te bekijken zijn. Echte live-sessies plan je best op voorhand in via het wekelijkse lesrooster (zodat leerlingen/ouders dat thuis kunnen plannen). Wissel af met **oefenmomenten** of vormen van **begeleid zelfstandig leren**. Zorg ervoor dat leerlingen niet op hetzelfde moment achter de computer moeten zitten. En bedenk dat niet iedereen een computer ter beschikking heeft binnen het gezin.
- Evaluaties kunnen ook via de diagnostische toetsen (op afstand). Elk team leerkrachten en/of elke leerkracht moet evenwel een stand van zaken voor zijn leerlingen kunnen geven. Niet per klas, wel per leerling.

- Reik ouders handvatten en tips aan voor bijvoorbeeld een [gestructureerde dagindeling](#). Deze periode zal extra stress en druk in de gezinnen teweeg brengen. Peil dus op een gestructureerde manier (minstens wekelijks) naar het welbevinden en “manage” de afstand en de dichtbijheid.
- Niet alles is digitaal onderwijs of via oefenblaadjes te bereiken. Bedenk ook **ervaringsgerichte** en **zingevende** opdrachten en laat leerlingen “verwonderen”. Voor kleuteronderwijs is het minder evident.

3. Situatie heropening scholen tot einde schooljaar juni 2020

3.1 Gefaseerde aanpak op basis van de Nationale Veiligheidsraad (de externe feiten)

- Om te starten gaat het telkens over 3 leerjaren van basis- en 3 leerjaren in het secundair onderwijs: bij voorkeur 3 belangrijke jaren of scharnierjaren (einde graad).
- Concreet mogen eerst het **eerste en het tweede leerjaar in het lager onderwijs 4 volle dagen per week** naar school.
- In het **zesde leerjaar 2 volle dagen per week (of 4 halve)**. De andere (halve) lesdagen gebeuren via afstandsonderwijs.
- Voor het buitengewoon lager onderwijs: max. 3 leerjaren/leeftijdscohortes
- Hetzelfde geldt voor de **scholieren van het laatste jaar secundair onderwijs**:
 - **1 volle dag per week in het 6de ASO**, de rest via afstandsonderwijs.
 - **2 dagen per week in het 6de TSO en KSO en in het zesde en zevende jaar van het BSO.**
 - dbso (enkel fase arbeidsdeelname) en leertijd: max. 1 dag
 - buso OV4: zoals gewoon secundair onderwijs
 - buso OV3 (laatste jaar kwalificatiefase + integratiefase): 2 volle dagen
- Voor een gedeeltelijke opstart van de andere leerjaren in het secundair onderwijs wordt gekeken naar het laatste jaar van de graad, als scharnierleerjaar in de onderwijsloopbaan. *Daarover wordt dinsdag 27/4 op het sociaal overleg een beslissing genomen.*
- Het **kleuteronderwijs wordt nog niet opgestart**. Lessen blijven geschorst tot einde mei. **Opvangplicht** blijft voor ouders die moeten gaan werken en zelf de opvang niet kunnen regelen.
- Voor de leerlingen voor wie de lessen op school niet worden heropgestart, blijft pre-teaching van toepassing. Het volledige basisonderwijs blijft ook voorzien in opvang van leerlingen.
- Na 1 week komt er wel een evaluatie voor een eventuele uitbreiding.
- **Vrijdag 15 mei** geldt als "proefdag", waarna in het weekend kan worden bijgestuurd. De officiële heropening is voor **maandag 18 mei 2020**. Er kan dan 3 dagen worden lesgegeven, waarna er weer kan worden bijgestuurd in het Hemelvaartweekend.
- Voor de veiligheid mogen de leerlingen les krijgen in **vaste groepen van circa een 10-tal** leerlingen (1ln/4m²) en 1 leerkracht (8m²/leerkracht), en krijgen ze een vaste zitplaats (uitzondering voor kunst- en praktijkvakken).

3.2 Pedagogisch

- **3.2.1. Van “schoolaanwezigheid” naar leerplichtonderwijs:** organiseer het leerrecht van leerling!
 - De leerlingen hebben dus recht op les. Normaliter op school, anders op afstand. Wie op school zit/werkt, moet dit in veilige omstandigheden kunnen doen.
 - Schoolstructuur aanpassen door groepen/klassen/leerlingen te beperken (1ln/4m² en 1lkr/8m²): geen grote groepen in klassen, refters, speelplaatsen, toiletten (aantal personen ifv wastafels), onthaal, werkplaatsen,... Het cijfer 10 is richtinggevend. Wees hierin wijs en beoordeel met gezond verstand.
 - Organiseer zo weinig mogelijk wissels of contacten of verplaatsingen (cf. lesblokken).
 - Glijdende begin- en einduren: niet alle leerlingen, klassen, graden, richtingen hoeven tegelijkertijd op school (verschillende halve dagen of begin- en einduren, les in de vooravond of op woensdagnamiddag of zaterdag). Werk een alternatieve les- en werkroosters uit.
 - Per groep (community van leerlingen) gespreide pauze of speeltijden of maaltijden.
 - Bepaal waarvoor fysieke aanwezig vereist is en wat via afstandsonderwijs kan. Gebruik ook buitenruimte (in openlucht) op school.
 - Werk met alternatieve les- en werkroosters <https://yvesdemaertelaere.com/2020/04/07/het-nieuwe-normaal-naar-een-ander-les-en-werkrooster/>

- **3.2.2. Start met maken van prototype**

Elke situatie voor de organisatie van heropening kan in deze omstandigheden nooit alle onzekerheden en bezorgdheden van bij de start wegnemen. Het **crisisteam** (uit corona-update 1 van 13/3/2020) speelt een belangrijke rol in het beoordelen van een veilige opstart (cf. punt 4 ivm preventie).

Start met het maken van een **prototype van ontwerp** van jouw nieuwe school (gegeven de visie en de context). Je vindt bij wijze van voorbeeld een aanzet op <https://yvesdemaertelaere.com/2020/04/07/het-nieuwe-normaal-naar-een-ander-les-en-werkrooster/>. Dit is een proefversie op basis van de geformuleerde principes. Gaandeweg verfijn je de werking en stuur je bij op basis van de ervaringen in de richting van de afgesproken visie.

- **3.3.3. Vertrek vanuit kernopdracht**

Vertrek vanuit de 4 **KERNOPDRACHTEN (kwalificeren, talentontwikkeling, leervermogen en welbevinden)**: vertrek niet van een lesrooster voor leerkrachten en leerlingen maar vanuit het WERK dat *anders* moet gebeuren! Wat hebben de leerlingen nodig? Je vindt 7 pedagogisch-didactische adviezen op <https://yvesdemaertelaere.com/2020/04/21/verbouw-je-oude-school/>.

- 1. Focussen op de **essentiële leerinhouden die fysiek op school aangeboden worden (al dan niet in combinatie met afstandsonderwijs)**! Concreet zullen er keuzes moeten gemaakt worden in leerdoelen, vakken en tijd. Over welke nieuwe leerinhoud (zie vorige update 6): leerstof die essentieel is voor de basisvorming (van leerjaar/graad/richting). Spoor je leraren aan daar creatief in te zijn, want veel leerlingen halen net hun motivatie uit deze vakken. Hoe dan ook zal voor die vakken, zodra de scholen weer open gaan, een inhaalbeweging moeten worden gemaakt.
- 2. Maak een **lijst met leerdoelen** die nog moeten gerealiseerd worden voor de groepen leerlingen. Wat hebben leerlingen nodig? Maar niet alles is evident leerstof. Er zijn ook andere ontwikkelvelden die van belang zijn om de zin in leren en leven te behouden (goesting).
- **3. Verzamel enkele leerkrachten (maak een team)** rond die leerdoelen die samen een alternatief werkbaar rooster uitwerken (met zo weinig mogelijk wissels, contacten per dag). Je vindt extra uitleg op <https://yvesdemaertelaere.com/2020/04/15/hoe-ziet-in-het-nieuwe-normaal-mijn-les-en-werkdag-er-uit/>. Ga na wie betrokken moet worden. Hoe gaan ze instructies geven? Wie doet wat?
 - A. Van **lesuren naar tijdsblokken**: verdeel in tijdsblokken om zo weinig mogelijk wissels, contacten of verplaatsingen te hebben.
 - Deel leerlingen in in **kleinere leerwerkgroepjes** bv. circa 10 leerlingen per groep (bv. volgens beginsituatie, volgens lesonderwerp, ...). In deze periode vormen ze een vaste groep en hebben ook vaste zitplaatsen.
 - We houden rekening dat door de exitstrategie de druk op de (basis-)scholen stijgt en er meer leerlingen les volgen of in de opvang zitten. Er zal dus creatief moeten omgesprongen worden met samenstellen van groepen leerlingen en leerkracht(en).
 - Verschillend start- en einduur voor communities van leerlingen (verschillende leerwerkgroepjes samen vormen een community).
 - Pas de schooluren aan tot in de vooravond en maak per community een rooster. Zorg in elk geval voor voldoende spreiding tijdens de week.
 - Kies per community een moment/dag waarop ze aan meer creatieve, ervaringsgerichte en/of geïntegreerde opdrachten werken.
 - Wisselende les- en werkrooster per week: community A eerste week en dan week thuis. Community B eerst thuis, dan week op school, enz. ...
 - Bepaal welke groepen op school *aanwezig* zijn op welk moment en welke groepen via *afstandsonderwijs* verder kunnen.
 - Maak een overzicht van de gezinnen die meerdere kinderen op school hebben en organiseer de school er naar (zodat die ouders kunnen gaan werken).
 - Geef leerlingen die zorg en ondersteuning nodig hebben prioriteit.
 - B. **We gebruiken de lestijd optimaal**, d.w.z. maximaal tijd besteden aan les (minder aan toetsen en evaluaties)
 - Geen extra-murosactiviteiten
 - Pedagogische studiedagen of facultatieve verlofdagen worden geannuleerd.

- **C.** Ook hier neemt de school de **regie van het leren van leerlingen** in handen en **werken leerkrachten samen** haalbare werkroosters uit. Tips en adviezen over afstandsleren (zie update 5 en 6). De rol van leerkracht verschuift: hoe goesting om te leren organiseren? Een pedagogisch-didactische uitdaging! Hoe krijg je zicht op de beginsituatie van de leerling? Wat hebben ze nu nodig? Hoe werken we essentiële zaken bij? Geef dus een doordachte invulling aan de organisatie!
 - *Mogelijk kunnen/mogen/willen niet alle leerlingen (terug) naar school?*
 - *Mogelijk kunnen/mogen/willen niet alle leerkrachten terug voor de klas (zoals ze was)?*
 - Voorzie *geen* gezamenlijke start in de leraarskamer of algemene koffiepauzes. Zorg voor spreiding (van leerkrachten). Respecteer het **lokale overleg** en betrek de leerkrachten bij de (alternatieve) organisatie.
 - Aangezien meestal de klassen zullen dienen te worden ontdebeld, zullen de (kleinere) klassen mee ondersteund moeten worden door **andere leraren** uit het schoolteam. Je hebt dus **alle** leerkrachten nodig. Leerkrachten zullen dus nu terecht komen bij en lesgeven aan kinderen die ze voordien niet in hun klas hadden. Hier worden lokaal afspraken over gemaakt.
 - Annuleer niet-essentiële vergaderingen. Essentiële vergaderingen met leerkrachten en ouders (bv. oudercontacten e.d.) houd je zoveel als mogelijk digitaal.

- **D.** Voorzie '**les op maat**' waar nodig om te differentiëren (al dan niet in lesblok of via internet), want de beginsituatie van de leerlingen is verschillend (grote onderlinge verschillen), cf. infra. Je kan daarvoor ook de pedagogische reserve <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1DmMxdpC6ULhIM6VIAXYPEg7by5eeWAT1Fv9YCuio5tw/edit#gid=1018681527>) aanspreken. Geef extra aandacht aan leerlingen die je tijdens de coronamaatregelen en pre-teaching moeilijk kon bereiken. Neem als ancien-leerkracht de moeilijkste groepen en de kwetsbaarste leerlingen. Laat minder ervaren leerkrachten de gemakkelijkste/homogene groepen voor hun rekening nemen. Voor pedagogische didactische tips en ideeën i.v.m. afstandsonderwijs (basis en secundair) kan je terecht bij o.a. <https://pro.katholiekonderwijs.vlaanderen/afstandsleren>.

- **4. Andere leerkrachten** van het team doen allerlei andere taken (luisterlijn voor welbevinden, leerlingen contacteren, opvang begin- en einduur, op afstand (welbevinden) ondersteunen, feedback bij afstandsonderwijs, differentiatielessen, remediëring, verdieping, teamvoorbereidingen, opvang van kinderen die geen les hebben,...). Ze hebben vooral aandacht voor de socio-emotionele ontwikkeling en het **welbevinden**. Neem hierbij de taak van dichtbij-afstandscoach ter harte. Leerkrachten die geen leerlingen op school opvangen of lesgeven, worden *verplicht* ingezet om **andere collega's te ondersteunen** bij de verkleining van klasgroepen.

- **3.3.4. Beginsituatie** van leerlingen testen: wie staat waar **cognitief** en **socio-emotioneel**?
 - start met een *entry ticket* (bv. beknopte opdrachten) op die manier ontdek je waar de leerlingen staan en welke ondersteuning ze nog nodig hebben
 - werk met een *voortgangsfiche*: laat je leerlingen op een overzichtsdokument aanduiden met groen, oranje of rood welke taken ze volbrachten: groen = afgewerkt en verbeterd, oranje = nog bezig/nog te verbeteren, rood = niet af/niet begrepen
 - leerlingen die bepaalde taken groen kleurden, geef je de eindopdracht om te meten waar ze staan
 - leerlingen die bepaalde taken oranje kleurden, geef je de gelegenheid om hun taken bij te werken of te verbeteren
 - leerlingen die bepaalde taken rood kleurden, geef je aparte instructie en/of laat je een instructievideo bekijken
 - laat je leerlingen terugkijken naar de taken die ze kregen: welke vragen hebben ze nog? Laat elke vraag op een memobriefje noteren dat ze op het bord hangen.
 - Lesaanbod afstemmen om behoeften van leerlingen (cf. les op maat om te kunnen differentiëren)
 - Testen staan niet op punten die mathematisch meetellen
 - Mogelijke basis voor ordening van leerlingen (i.p.v. traditionele klassen)

3.3 Preventie

- In elke school dient verplicht een **crisisteam** aangesteld te worden (ten minste 2 personen) (zie corona-update 1 van 13/3/2020). Voor kleinere entiteiten kan dit ook op clusterniveau worden opgenomen. De directeurs zijn de aanspreekpunten vanuit de centrale diensten. Dit crisisteam is uiteraard betrokken bij de risico-analyse en de organisatie van de heropstart.
- Nodige **veiligheids- en beschermmaatregelen** na uitvoeren van **risicoanalyse** (sociale afstand organiseren, affiches en markeringen aanbrengen, handhygiëne, high-touchoppervlaktes ontsmetten, ...).
 - **Mondmaskers¹** zijn **verplicht** voor het personeel en leerlingen ouder dan twaalf jaar (in het secundair onderwijs). FFP2-mondmaskers zijn niet nodig. Het onderhoudspersoneel draagt ook handschoenen.
Zelf gemaakte stoffen mondmaskers van minstens 2 stoflagen zijn voldoende². Warme oproep aan ouders/leerkrachten om mondmaskers te maken. Goede patronen vind je op www.maakjemondmasker.be.
 - Zie daarvoor aparte corona-update 8 i.v.m. beschermingsmateriaal. Bestellingen kunnen lokaal, maar wel de specificaties aftoetsen bij onze centrale preventieadviseur. Wij begrijpen dat leerkrachten, maar ook leerlingen en hun ouders, met veel vragen zitten omtrent de veiligheid. Er leeft een soort angst om besmet te worden, maar ook om elkaar terug te ontmoeten met mondmaskers ed. Het lijkt ons goed begrip te tonen voor deze bezorgdheid, maar tegelijkertijd ook onze veiligheidsinspanningen onder de aandacht te brengen. Het is **een goed midden bewaren tussen bezorgd zijn en de moed om ermee om te gaan**. Het schoolbestuur doet maximale inspanningen om alle leerkrachten een (herbruikbaar) mondmasker te bezorgen, waarvoor ze dan zelf verantwoordelijk zijn om dagelijks te ontsmetten. Wanneer dit niet lukt, voorzien we bij de start chirurgische wegwerpmaskers. We vragen begrip om hier spaarzaam mee op te springen aangezien er ook in onze zorgsector bijzonder veel noden zijn. Ze zijn dan ook eerder bedoeld voor gebruik op school en niet voor privaat gebruik.
 - Maak de "anderhalve meter-afstand" visueel op verschillende creatieve manieren. Deze sociale afstand (vastgelegd bij ministerieel besluit) heeft een infectiebeperkende effect, maar gaat in tegen de oude gewoontes. We hebben dan ook de plicht elkaar daarop te wijzen op de naleving.
 - Op schoolruimte (klassen, refters, zalen, leraarskamer,...) vertaalt het anderhalve meter-principe zich in ca. **1 leerling per 4m² en ca 8m² voor de leerkracht!** (*in principe is het 1persoon/7m²*). Dat is de regel. Voor bepaalde specifieke situaties is dit niet mogelijk. Voorzie dan mondmaskers (voor leerkrachten en leerlingen) en andere bescherming. Of organiseer het leerrecht op een andere flexibele manier (thuis, elders, openlucht,...).
 - Herschik de lesbankjes in de klas bv. in een vierkant met tussenruimte, en beperk het aantal plaatsen om met anderhalve meter afstand te kunnen werken. Er zullen dus minder leerlingen in de klas kunnen zitten (zie boven). Hou voldoende afstand voor de deuropening (passage ed). Enkel lesbankjes voor het aantal leerlingen in de klas en iedereen een vaste plaats. Wat niet nodig is, wordt opeengestapeld.
 - Ga in de school na welke de meest gebruikte "**looproutes**" zijn en verdeel desnoods gang/trap in 2 weghelften (één weg voor buiten, één weg voor binnen, één weg naar boven, één weg naar beneden). Geef in grote ruimtes ook looproutes aan door markeringen op de grond. Beperk de circulatie van personen en voorzie dus ook voldoende tijd voor verplaatsingen.
 - Denk ook aan de ingang bij de schoolpoort/onthaal.
 - Spreek af welke in- en uitgangen elke community steeds gebruikt. Maak dit zichtbaar.
 - Ook in de leraarskamer wordt het aantal zitplaatsen beperkt en de sociale afstand gegarandeerd om de veiligheid van het personeel te waarborgen (neem desnoods zetels en stoelen weg). Indien dat niet kan, sluit de leraarskamer en verplaats deze tijdelijk naar een grote zaal waar afstand wel mogelijk is.

¹ Mondmaskers bieden bescherming voor jezelf en de andere. Het gebruik is aan te raden wanneer de sociale afstand (toch) niet kan gerespecteerd worden. Verkeerd gebruik van mondmaskers kan virussen sneller verspreiden. Zorg dat deze strak aansluit aan de neus en goed onder de kin zit. Raak nooit de voorkant van het mondmasker aan, maar neem ze vast bij de elastiekjes.

² Zij dienen hoofdzakelijk om anderen te beschermen. Na gebruik van maximaal 8u moeten zelfgemaakte stoffen mondmaskers dagelijks worden gereinigd door ze te wassen op minstens 60°, liefst 90° of minstens 5 minuten in kokend water met zeep.

- Maak ook afspraken m.b.t. de weg van en naar school en het afzetten of ophalen van kinderen aan de schoolpoort (om bij aanvang zo weinig mogelijk externen in de school binnen te laten). Best buiten in open lucht en niet tot in de klas. Zorg desnoods voor spreiding in de uurregeling.
- Maak afspraken met die externen (leveranciers, ondersteuners,...) wanneer toegang wel mogelijk is.
- **Hygiënemaatregelen**
 - Zorg voor voldoende verluchting in de lokalen!
 - Let ook op met legionella indien installatie na lange tijd stilstand weer in gebruik wordt genomen.
 - Sla telkens één kapstok over om te gebruiken.
 - Beperkt het aantal aanwezigen in de sanitaire ruimte. Ontsmet dagelijks en bij wissel van groepen leerlingen. Voorzie 2 maal per dag reinigen van sanitaire ruimtes.
 - Vraag dat leerlingen vooraleer naar school te komen hun handen goed te wassen.
 - In elk lokaal mogelijkheid tot handen wassen en/of ontsmetten met handgel (indien geen wastafel voor handen). Voorzie naast zeep ook papieren handdoeken, tissues of keukenpapier. Handen wassen gebeurt meerdere keren per dag bij wissels, verlaten of betrekken van lokalen, enz. Voorzie de nodige instructies (en signalisatie). Handen steeds goed wassen met water en gewone vloeibare zeep.
 - Vraag leerlingen niet onnodig aan meubilair en dergelijke te komen.
 - Tafels worden na elke dag gereinigd. Reinigen gebeurt met water en zeep. Desinfecteren (bleekwater, ethanal) in geval van een besmetting op school. Vuilbakken worden dagelijks geledigd.
 - High-touchoppervlaktes als toetsenborden, Ipads, telefoons, klinken, deurknoppen, trapleuningen, schakelaars, kranen, deksels, speelgoed, didactisch materiaal,... dagelijks reinigen en ontsmetten. Spreek af met poetspersoneel om het onderhoud aan te passen in deze (post-)coronatijd.
 - Vraag om eigen eten en drinken mee te brengen en geen onnodige potjes, bekers, fruitafval,...
 - Voorzie plexiglas in ruimtes waar meerdere personeelsleden samen zitten of waar meerdere personen aan een balie worden ontvangen (bv. onthaal,...).
- **Wat bij ziekte of risicogroepen?** Zieke leerlingen en personeelsleden blijven thuis. Directie kan ook bij vermoeden mensen naar huis sturen. We voorzien wel maximaal mogelijkheden om in veilige omstandigheden te kunnen werken en zorgen voor aangepast werk of werken/leren via *afstandsonderwijs* wanneer nodig (bv. bij risicopersonen). Personen die behoren tot een risicogroep moeten op school aanwezig zijn op voorwaarde dat de beschermingsmaatregelen en sociale afstand worden gerespecteerd. Mondmaskers maken deel uit van de exitstrategie.

3.4 Zorg voor transparante communicatie met de ouders en personeel:

- Intentie om de school veilig herop te starten, maar dat nooit iets 100% kan voorkomen worden. Geef voldoende uitleg over de genomen voorzorgsmaatregelen.
- Geen ouders op de speelplaats of in de klaslokalen toelaten (voor kleuter en lager best afspraken maken over opvang ergens op een grote veilige zone). Maak van de gelegenheid gebruik om leerlingen zelfstandig naar school te laten komen, meer zelfstandig werk te laten uitvoeren, enz.
- Ouders/externen kunnen alleen op afspraak naar de school komen.
- Communiceer wekelijks over les- en werkplanning, verwachtingen, welbevinden, stand van zaken,...
- Richt een aparte gespreksruimte in om – na afspraak – mensen te ontvangen. Niet iedereen in bureel van de directeur toelaten!

4. Examens/proefwerken vanuit breed evalueren

- Idealiter kunnen teams van leerkrachten die de leerlingen hebben gevolgd het best **zelf** oordelen of examens (nog) een **meerwaarde** zijn. 90% van de directies gaf begin april aan reeds over voldoende informatie uit het leerlingendossier te beschikken om een eindoordeel uit te spreken. De goesting om leren aan te wakkeren, gebeurt niet alleen met het opvoeren van de prestatiedruk.
- We gaan voor **faire en haalbare evaluaties**. Het evalueren op scharniermomenten in de schoolloopbaan vormt daarbij een specifieke zorg: overgang van lager naar secundair, graadovergangen, overgang van secundair naar hoger of naar de arbeidsmarkt.
- Maximaal lesgeven betekent **minimaal lestijd opofferen aan evalueren!**

- Klassieke examens organiseren is niet verplicht (zie verder breed evalueren).
- **Maar ALS** je examens overweegt, hou je dan aan volgende sterk ingekorte periode: woensdag **24/6 tot en met dinsdag 30/6/2020**. Wie geen examens geeft, kan lesgeven tot 30 juni.
- **Enkel** examens/proeven voor:
 - Scharnierleerjaren (schoolrijpheid 3de kleuterklas, 6de studiejaar, en telkens 2de jaar van een graad).
 - Enkel hoofddoelstellingen (leerinhouden/vakken binnen de basisvorming)
 - Sommige leerlingen hebben dus geen examens meer (maar andere vormen, cf. infra)
 - In extremis bepaalde leerlingen proef/examen laten afleggen (als vorm van pre-herexamen in juni) om bijkomende informatie in te winnen (let op de haalbaarheid)
 - Leerlingen van het eerste jaar van een graad hebben nog een extra jaar vooraleer de graadsdoelen bereikt worden. Leerlingen van het basisonderwijs hebben ook meerdere jaren om de eindtermen (en ontwikkelingsdoelen) te bereiken.
- Andere vakken of leerdoelen: via **gespreide evaluatie zonder groot toetsmoment** (of alternatieven)
- **Breed evalueren**
 - = door verschillende vormen van evaluatie in kaart brengen wat de leerling kan vanuit verschillende perspectieven en op verschillende momenten.
 - Klassiek examen: met respect voor sociale afstand (minder aanwezig in examenlokalen!)
 - Mondeling examen: met respect voor sociale afstand
 - Individuele examens via videoconferencing (bv. openboekopdrachten, mondelinge uitleg, becommentariëren van werkstukken of opdrachten,...)
 - Werkstukken, projecten en dagelijks werk
 - Globaal leerlingendossier van het volledige schooljaar (en graad)
- Indien *voldoende* informatie in het leerlingendossier, gebruik *geen* onderwijstijd om te evalueren.
- De gevalideerde toetsen in het lager onderwijs worden dit jaar uitzonderlijk *optioneel*.
- De **noodregelgeving** voor het schooljaar 2019-2020 voorziet een mogelijkheid om af te wijken van het schoolreglement in het kader van evaluatie in functie van de overmachtssituatie. Communiceer hier duidelijk over met ouders en leerlingen.
- Geïntegreerde proeven (cf. lessen voor leerlingen van de eindjaren; afweging lestijd en evaluatietijd, maar voldoende focus voor de essentie van de leerinhoud)

5. Deliberaties/evaluaties

- We verlengen het schooljaar niet voor extra lesdagen en korten deze ook niet in met minder lesdagen, maar schuiven administratieve afhandeling *van de evaluatie* dit schooljaar wel door naar de resterende dagen in de eerste week van de vakantie.
- We schorsen het leerrecht NIET om besprekingen rond evaluatie te organiseren. Zoals eerder afgesproken is het de voorzitter van de vergadering die oordeelt hoe ze wordt georganiseerd.
 - Is de vergadering **essentieel**? → ja, wegens verplichting tot advies, attest, deliberatie,...
 - Dan gaat de vergadering **digitaal** door (kan s' avonds, maar het leerrecht wordt niet onderbroken en lessen worden niet geschorst tot 30 juni!)
 - Is digitaal vergaderen omtrent deliberaties niet aangewezen wegens aard of onderwerp, dan kan **fysieke vergadering** wanneer *alle* veiligheidsomstandigheden het toelaten. Die fysieke vergaderingen omtrent de evaluaties leggen we uitzonderlijk na 30 juni, zodat het leerrecht maximaal wordt ingevuld: (**Delibererende**) **klassenraden op 1, 2 en 3 juli 2020** (desnoods *uiterlijk* maandag 6 juli indien nodig). Het schooljaar wordt niet verlengd met lestijd in de vakantie, maar wel omtrent de administratieve afhandeling.
- Principes (o.a. deliberatiehouding) uit onze nota "(deliberatieve) klassenraden Broeders van Liefde" blijven geldig.
- Basis: **Prospectief** oordelen of de vorderingen, ontwikkeling en doelstellingen in voldoende mate werden behaald om volgend schooljaar te kunnen starten
 - Context in rekening brengen: zekere mildheid (bij twijfel steeds in voordeel van de leerling)
 - Maak gebruik van de "graadsbenadering" en evalueer leerjaaroverstijgend! Concreet: indien leerlingen in het eerste leerjaar van een graad vroeger (voor de lockdown van 13 maart) nooit signalen kregen dat er problemen zouden zijn, krijgen ze het voordeel van de twijfel. Wanneer er wel reeds opmerkingen over heroriëntering waren of signalen dat het fout loopt werden gegeven, dan kan men zich beroepen op het globale leerlingendossier om anders te beslissen.
 - Kansen die leerlingen kregen goed afwegen
 - Persoonlijke inhoudelijke en transparante motivatie bij beslissingen voorzien

- o Eventueel adviezen formuleren voor het vervolgonderwijs (bv. zomerschool volgen, basisoptie, studierichting, studiehouding,...)
- Uitreiking rapport/diploma/getuigschriften gefaseerd eerste week van juli.
- Beroepsprocedures blijven geldig: gemotiveerd, aangetekend en ondertekend bij schoolbestuur
 - o Respecteer de informele eerste fase van de beroepsprocedure vanaf het moment van rapport-uitreiking.
 - o Gesprekken met interne beroepscommissie 3de week van augustus.
- We willen inzetten op een waardig en leuk afscheid van het schooljaar (proclamaties, feestjes,...): grote groepen leerlingen én hun ouders samenbrengen om **feestelijk afscheid** te nemen van de school kunnen allicht **niet** op de klassieke manier. We stellen dan ook voor om deze **niet** te organiseren, tenzij opgesplitst in groepen en buiten in **openlucht** mits voldoende afstand tussen de mensen.

6. Zomerscholen Broeders van Liefde

- Met **vrijwillige** leerkrachten, gepensioneerde leerkrachten en pedagogische reserve (cf. update 7) (desnoods in rekening te brengen met ander vakantiepermanenties). We stellen in elke school een bereidwilligheid vast om zomerscholen georganiseerd te krijgen. We gaan ervan uit dat elke school zelf de regie in handen neemt en via het lokale overleg afspraken maakt over de modaliteiten (wanneer, wie, wat).
- Geen vakantie- of jeugdkamp, noch strafkamp of kinderopvang, wel professionele begeleiding in ontspannen sfeer. Sommige scholen organiseren zomerscholen vanuit rekruteringsoverweging of omwille van prestige.
- Doel: (kwetsbare) kinderen met leerachterstanden meer tijd/kans geven en zich voorbereiden op volgend schooljaar
- Mogelijkheden om dit in de **eerste 14 dagen van juli en/of laatste 14 dagen van augustus** te organiseren
- Concentreren op essentiële leerinhouden: wat hebben leerlingen nodig?
 - o Nederlandse taal (basisonderwijs, OKAN,...)
 - o Wiskunde, wetenschappen
 - o Talen (Frans/Engels)
 - o ... (per school in te vullen volgens aanbod/situatie)
- Omwille van de vrijblijvendheid riskeren we dat kwetsbare leerlingen daar niet spontaan/vrijwillig op ingaan.
- Dit kan een onderdeel zijn van de **adviezen** van klassenraden of als soort **alternatieve vakantietaak** worden geformuleerd.

7. Aanvullend naar volgend schooljaar toe

- Ook volgend schooljaar bestaat de kans dat er (regionale) lockdowns of verstoringen of onderbrekingen van lesverloop zullen zijn (door bv. nieuwe haard van besmettingen).
- Moeten we de klassieke lesopdrachten, klasindelingen en roosters opmaken of gaan we anders moeten werken...? We kunnen dit momenteel niet voorspellen, maar vrezen dat enkele uitdagingen sowieso zullen blijven.
- Blijf bovenstaande principes als uitgangspunt nemen en **verfijn, stabiliseer** en **consolideer**. Het lerarentekort of aantal afwezigheden bij leerkrachten en leerlingen zal er niet minder door zijn.
- Maak duidelijke **teams** van leerkrachten rond groepen leerlingen (kleuter, lager, studiedomein, vestiging,...). Geef ze een naam (eigenaarschap, erkenning, structurelement,...).
- Spreek af welke **autonomie** ze kunnen krijgen om zelf beslissingen te nemen omtrent leerdoelen, aanpak, wie naar school komt,...
- **Organiseer testen om beginsituaties van de leerlingen** in kaart te brengen en om goed les te kunnen geven: niet voor punten!! Bedenk dat leerlingen van verschillende jaren dezelfde basisleerstof kunnen gebruiken. Je kan dan best de leerlingen anders ordenen dan in klassieke klassen/leerjaren om bij te spijkeren.
- Weet dat de leerplannen per graad zijn en dat de leerlingen dus 2 jaar de tijd hebben om de leerdoelen te halen.

Meer details over de heropstart van lessen vind je op <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/nl/coronavirus/heropstart-van-de-lessen-op-school>. Mochten zich wijzigingen opdringen, dan zorgen we voor een aangepaste versie.

Het schoolbestuur heeft er alle vertrouwen in dat in deze situatie er voldoende openheid en flexibiliteit aanwezig is om dit tot een goed einde te brengen. We onderschatten geenszins de inspanningen van leerkrachten, directie en anderen. In onze richtlijnen zoeken we niet de extremen op, maar willen het voor elke "belanghebbende" haalbaar houden.

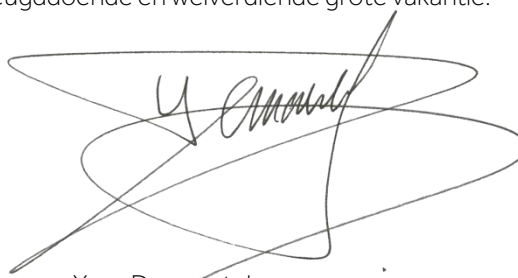
Alvast alle succes bij de verdere verfijningen. Je kan voor extra hulp terecht bij onze pedagogische begeleiding Broeders van Liefde.

Wij zijn uiteraard geïnteresseerd in voorbeelden van aanpak en alternatieve les- en werkroosters. Geef ze ons door of maak een filmpje om anderen te inspireren.

Na deze helse inspanning wensen wij iedereen een deugddoende en welverdiende grote vakantie.

Kris Van Landeghem
Adjunct-sectorverantwoordelijke gewoon onderwijs

Yves Demaertelaere
Bestuurder
Sectorverantwoordelijke gewoon onderwijs